

боку суспільства, віддають перевагу суто формальним перетворенням, а не реальним системним змінам, що свідчить про недостатню ефективність та неадекватність їхньої діяльності стану справ. Єдиним виходом з такої ситуації є істотне підвищення якості української політичної еліти шляхом її глибокого оновлення та залучення нових людей, які краще відповідали б потребам модернізації суспільства та викликам сучасного глобалізованого світу.

1. Авторитаризм и демократия в развивающихся странах / В. Хорос, Г. Мирский, К. Майданник и др. – М., 1996.
2. Алешин А.Н., Порус В.Н. Власть и “политический реализм” (поведенческие концепции власти в политической науке США) // Власть: очерки современной политической философии Запада / В.В. Мишениерадзе, И.И. Кравченко, Е.В. Осипова и др. – М.: Наука, 1989. – С. 95–127
3. Васильев Л.С. Российская модернизация: проблемы и перспективы / Материалы “круглого стола” // Вопросы философии. – 1993. – №7-С11; Тадевосян З.В. Словарь-справочник по социологии и политологии. – М, 1996. – С. 136.
4. Гальчинський А. Глобальна криза чи криза глобалізації? // Віче. – 2002. – № 1
5. Горбатенко В.П. Парадигма модернізації. // Нова політика. – 1998. – № 4
6. Горбатенко В.П., Цветков В.В. Демократія. – Управління. – Бюрократія: в контексті модернізації українського суспільства.: Монографія. – К., 2001.
7. Горбатенко В.П. Стратегія модернізації суспільства: Україна і світ на зламі тисячоліть.: Монографія. – Видавничий центр “Академія”. – К., 1999.
8. Зндрувайт Г. Элиты и развитие. Теория и исследование влияния элит на процессы социально-политического развития // Политическая наука. Элиты в сравнительно-исторической ретроспективе. Проблемно-тематический сборник / Ред. Ю.С. Пивоваров и др. – Вып. 4. – М., 1998
9. Зеленько Г. “Навздогінна модернізація”: досвід Польщі та України. – Критика. – К., 2003.
10. Зеленько Г. “Навздогінна модернізація”: досвід Польщі та України. – Критика. – К., 2003.; Горбатенко В.П. Стратегія модернізації суспільства: Україна і світ на зламі тисячоліть.: Монографія. – Видавничий центр “Академія”. – К., 1999.
11. Зінов'єв О. Західнізація / Кара-Мурза С. “Зміна курсу реформ”: що це таке? / Нілов В. Сталін. Вимушена необхідність. – К.: Оріяни, 1999.
12. Красильников В.А. Модернизация и Россия на пороге XXI века // Вопросы философии. – 1997. – № 7.
13. Михальченко Н.И. Украинское общество: трансформация, модернизация или лимитроф Европы? – К., 2001.
14. Михальченко М. Еліта в Україні: їсте куме, що зварили? // Віче. – 2003. – № 1.
15. Політологія: Посібник для студентів вищих навч. закладів / За ред. О.В. Бабкіної, В.П. Горбатенька. – К., 2001.
16. Ракитянский Н.М. Модернизация России и политическая элита // Власть. – 2002. – № 1.
17. Скірбек Г. Альтернативні процеси модернізації // Філософська думка. – 2007. – № 5.
18. Тадевосян З.В. Словарь-справочник по социологии и политологии. – М., 1996. – С. 136

УДК 94 + 070 (09) + 351.858 (477.83/86) “18-19”

О. Хімяк

Національний університет “Львівська політехніка”

УКРАЇНСЬКА СОЦІАЛ-ДЕМОКРАТИЧНА ПАРТІЯ: ПЕРІОДИЧНІ ВИДАННЯ ТА ДІЯЛЬНІСТЬ (КІНЕЦЬ ХІХ – ПОЧАТОК ХХ ст.)

© Хімяк О., 2008

Розглядається діяльність Української соціал-демократичної партії та докладно досліджується роль преси у внутрішньопартійному та загальнополітичному житті галицького суспільства.

In our work we look at the activity of the USDP and research the role of the press in the in lad-partial and social-political life of Halician society.

Злам ХІХ та ХХ століть став важливою віхою у суспільно-політичній історії українців Галичини. Саме тоді було закладено основи партійної системи українського національного руху, позначено початок якісно нового етапу національного самоствердження галицьких українців, на якому провід у боротьбі за національні права перебрали на себе політичні партії.

Аналізуючи проблеми історії української партійної системи у Галичині наприкінці XIX та на початку XX століття, варто почати з події, що відбулася у 1890 р., коли було створено першу українську політичну партію сучасного типу – Русько-українську радикальну партію – (РУРП). Із початком діяльності, на рубежі 1899–1890 рр., УНДП та УСДП на галицьких теренах склалася і система української партійної преси, представлена виданнями усіх трьох найвпливовіших українських партій Галичини.

У травні 1899 р. групою "молодих радикалів", які внаслідок розколу залишили РУРП, було проголошено створення Української соціал-демократичної партії (УСДП). І уже 17 вересня того самого року відбулася установча конференція УСДП [6, с. 23].

Нова галицька партія актуально уконституювалася як українська секція загальноавстрійської СДРП. Загалом її поява органічно вписалася у контекст федералізації австрійської соціал-демократії, поступового розділення її на національні соціал-демократичні партії. УСДП проголосила своїм головним програмним завданням побудову соціалістичного суспільства, за допомогою мирних, легальних методів боротьби. Офіційним органом партії стала газета "Воля".

УСДП вважала для себе пріоритетними гасла соціалістичні, боротьбу за соціальні права народних мас. Разом з тим для партії, що фактично мала характер національної української організації, складалася з осіб, добре свідомих своєї національності, національна проблема не могла, звичайно, бути байдужою. Щодо неї українські галицькі соціал-демократи, на наш погляд, керувалися не стільки якою-небудь теоретично обґрунтованою концепцією, скільки національними почуттями. Визначення позиції партії у національному питанні відбувалося у контексті її взаємин, ідеологічних та організаційних, з польською соціал-демократією в Галичині та австрійською соціал-демократією в цілому. Воно позначене прагненням зберегти своє "класове обличчя", вірність "пролетарському інтернаціоналізму" тодішньої соціал-демократії.

Виступаючи як представник УСДП на з'їзді СДРПА 24–29 вересня 1899 р. у Брно, Микола Ганкевич заявив, що "українські соціал-демократи змагатимуть до національної свободи свого народу, щоби возз'єднаний і вільний український народ став поряд з іншими націями як рівноправний член" [6, с. 30]. Він проголосував за резолюцію з'їзду про необхідність перетворення Австрії на демократичну федеративну державу [6, с. 30].

Головний аргумент соціалістів на захист збереження Австро-Угорщини полягав у переконанні, що остання може бути для українців захистом від імперських зазіхань Росії та Німеччини. Галицькі соціал-демократи заявляли, що цілісність Австрії не є для них незаперечною цінністю: "Вільна українська держава людова, самостійна незалежна республіка українська – се домагання наше", писала "Воля" у грудні 1901 р. [3, 1901: 15 грудня].

У принципі УСДП підтримувала вимогу поділу австрійської Галичини на дві окремі автономні частини: західну – польську та східну – українську. Але, щоб уникнути конфлікту з польською ППСД, українські соціал-демократи цього питання до 1907 р. на перший план не висували. За оцінкою О. Жерноклеєва, дослідника історії УСДП, самостійницькі вимоги українських соціалістів "практично не виходили за рамки загальних декларацій, а конкретні питання стратегії і тактики їх втілення практично не розроблялися" [6, с. 30].

У повсякденній практичній діяльності увага українських соціал-демократів була зосереджена на організації страйкової боротьби робітників і селян за поліпшення умов та оплати праці, на залученні людей праці до масових акцій робітничої і селянської солідарності, до участі у вічах і демонстраціях, до виборчих кампаній, до профспілкового руху тощо.

Нова програма австрійської соціал-демократії, прийнята у 1901 р., засуджувала національне гноблення і проголошувала остаточне урегулювання національної і мовної проблем у напрямку рівноправ'я.

Початок XX ст. був періодом ідейно-політичного та організаційного зміцнення партії. Під впливом австрійської соціал-демократії домінуючими в УСДП стали ідейні концепції соціал-реформізму і парламентаризму. Партія орієнтувалася на мирні поетапні перетворення у суспільстві в напрямку до соціалізму, на легальні форми політичної діяльності. Як і вся соціал-демократія Австрії, УСДП поділяла стратегічні цілі і тактичні методи боротьби за соціалізм.

Стосовно інших сил та партій українського політичного табору УСДП опинилася у ролі радикальної лівої опозиції. Націонал-демократів соціалісти вважали захисниками інтересів лише більш-менш заможних верств українського суспільства, засуджували за схильність до компромісів з австрійськими властями. УРП соціал-демократи критикували за, на їхній погляд, непослідовність, балансування між соціалізмом та націоналізмом. Очевидно, що вкрай негативним було ставлення УСДП до Католицько-руського народного союзу – консервативної партії клерикального характеру. Нарешті, гостра критика москвофільського руху

єднала галицьких соціал-демократів з усіма іншими українськими партіями Галичини. Хибна теорія москвофілів про національну спільність росіян і галицьких русинів робила з них силу, об'єктивно ворожу українському, справді національному рухові. У контексті гострого українсько-польського протистояння у Галичині на початку ХХ століття діяльність москвофілів об'єктивно була на руку польським "господарям" краю. "Воля" називала москвофілів "ворогами української справи, ворогами поступу", "агентами царського уряду", які "тільки те і роблять, що нападають, кидаються і брешуть на український рух національний та за рублі ширять наймерзенніше цареслав'є" [3].

УСДП дуже поступалася іншим українським партіям в організаційному аспекті і довгий час була, по суті, невеличкою групою національної інтелігенції, не маючи власних організаційних структур. Українські соціал-демократи діяли у тісній співпраці з польськими соціал-демократами Галичини, а такі їхні лідери, як М. Ганкевич і С. Вітик, одночасно входили до складу керівництва як УСДП, так і ППСД. Слабка організаційна база, відсутність реального впливу на профспілки (які в Галичині були в польських руках), а відтак і відсутність серйозних грошових засобів мали наслідком слабкість партійної преси галицьких соціал-демократів. Згаданий вже головний партійний орган УСДП – "Воля" – виходив два рази на місяць, а його наклад становив у 1900–1906 рр. лише 500–800 примірників [6, с. 36]. У 1903 р. газета виходила дуже нерегулярно, а кілька місяців 1904 р. не друкувалася взагалі [2, с. 36]. Редакція отримувала субсидії від керівництва австрійської соціал-демократії. Дуже різка критика на адресу властей надто часто призводила до конфіскації матеріалів "Волі" австрійською цензурою; білі ж плями на сторінках газети не сприяли її популярності [7, с. 28]. Між тим, для порівняння, загальний наклад видань УНДП у 1907 р. наближався до 100 тисяч [6, с. 36]. Перший з'їзд УСДП (21–22 березня 1903 р.) серед іншого ухвалив реорганізувати "Волю" у щотижневик, але через відсутність коштів цього зроблено не було [6, с. 34]. Те саме вирішив і наступний, другий з'їзд (27–28 січня 1906 р.).

Як і в РУРП, партійна преса соціал-демократів виявилася одним з елементів конфлікту між керівництвом партії та внутрішньопартійною опозицією. Невдоволена організаційно-фінансовою слабкістю УСДП та відсутністю у неї доступу до контрольованих польськими соціал-демократами профспілкових кас, частина соціалістів виступила за створення самостійних українських профспілок ("фахових організацій", за тодішньою термінологією). Однак керівництво партії не бажало йти на конфлікт з польськими соціалістами, які вважали ідею створення українських профспілок загрозою для "єдності галицького пролетаріату".

Невдоволені позицією проводу партії, члени УСДП (їхнім лідером був В. Левинський) надрукували у "Волі" декілька статей на підтримку тези про необхідність організації самостійних українських профспілок [6, с. 42]. Змушений залишити редакцію "Волі", В. Левинський організував у Чернівцях видання газети "Земля і воля" (з березня 1906 р.) накладом близько 2000 примірників [7, с. 28]. Газета, що стала оплотом партійної опозиції, почала поширюватися і в Галичині, поступово набираючи популярності та витісняючи офіційну "Волю" [9, с. 62]. Редактором "Землі і волі" у Чернівцях був М. Огородник [12, с. 217].

Важливе місце у суспільному русі кінця ХІХ – початку ХХ ст. в Галичині, як і в інших краях Австро-Угорщини, займала боротьба за виборчу реформу.

Ліквідація старої куріальної системи, на думку провідних українських суспільно-політичних діячів, мала забезпечити перевагу українського представництва від Східної Галичини в австрійському парламенті і галицькому сеймі над польським і досягнення політичної мети легітимним конституційним шляхом. Боротьба за виборчу реформу, на переконання соціал-демократів, повинна була стати для українців всенародною справою, адже чинна куріальна виборча система практично позбавляла більшість робітників і селян права брати участь у виборах.

Практично кожного разу серед організаторів акцій за реформу виборчого права були соціал-демократи. Уряд змушений був оголосити про намір ввести загальне виборче право. 27 січня 1907 р. був опублікований Закон про запровадження загального виборчого права на виборах до парламенту і скасування куріальної виборчої системи.

Звичайно, що надії українських, як і польських соціал-демократів на можливість досягнення соціальних цілей робітництва завдяки перемозі загального виборчого права були перебільшеними. До того ж, ще й сам закон виявився недосконалим. Його дія, зокрема, не поширювалася на Крайовий сейм та на міські і повітові гмінні ради.

Радянські історики визначили новий виборчий закон як перемогу реакції (виборчі права не поширювались на жінок і військовослужбовців, а вік для виборців встановлювався від 24 років, а для депутатів – 30 років). І все ж, уже в результаті реформи виборчого права розширювалося коло виборців, кількість місць у парламенті, наданих Галичині, збільшувалось з 70 до 105. Внаслідок запровадження нового виборчого закону значно поживалося політичне життя українців. Закон сильно активізував політичну роботу

українських соціал-демократів з масами. Вони організували народні віча, поширювали періодичні видання, відозви та інші друковані матеріали, вели агітацію за соціал-демократичних кандидатів.

Кандидати на послів від соціал-демократичної партії рішуче виступали на захист громадянських свобод, гостро викривали зловживання уряду, велику увагу звертали на податкову політику тощо.

У результаті виборів 1907 р. соціал-демократи у загальноавстрійському масштабі здобули 87 мандатів і посіли друге місце у парламенті. Від УСДП депутатами стали Я. Остапчук і С. Вітик. Однак після виборів до австрійського парламенту ще гострішим стало питання виборчої реформи до галицького сейму. У цьому були зацікавлені всі соціальні верстви українського населення, що надало цій обставині загальноукраїнського характеру. Тему виборчої реформи до сейму УСДП висувала на різних зібраннях, народних вічах, які сама організувала.

Після виборів, у травні 1907 р., до австрійського парламенту (рейхсрату), які уперше було проведено на основі загального виборчого права (УСДП взяла в них участь самостійно, а депутатські мандати зуміли здобути С. Вітик та Я. Остапчук, розкол у партії вдалося подолати. За рішенням партконференції соціал-демократів (лютий 1908 р.) редакцію "Землі і волі" було перенесено до Львова, видання "Волі" припинено і створено спільну редакцію з редакцій "Волі" та "Землі і волі". Так "Земля і воля" стала єдиним центральним партійним органом галицьких соціалістів [6, с. 44].

Іншими партійними органами УСДП була чернівецька газета "Борба", яка видавалася з 1908 р. (редактор О. Безпалко) тиражем близько 1000 примірників два рази на місяць; тернопільський "Червоний прапор" (з квітня 1906 р., редактор Я. Остапчук) і дрогобицький "Голос Підкарпаття", що виходив з квітня 1911 р. (редактор Р. Скибинський) [2, с. 36].

У 1906 р. з'явився перший партійний календар "Веселка", а з 1909 р. регулярно виходив соціал-демократичний "Робітничий календар" [2, с. 36].

Для партійних видань УСДП отримувала значну фінансову допомогу від української діаспори США і Канади, а також невелику субсидію від австрійської соціал-демократії. Щоправда, у Відні прохання про матеріальну допомогу зустрічали без особливого ентузіазму. Про це красномовно свідчить, зокрема, лист Ю. Бачинського до В. Левинського з інформацією про візит до австрійської столиці одного з товаришів по партії: "У справі видавництва "Землі і волі" двічі на тиждень не поробив Яросевич у віденській ексекутиві ніяких заходів, не маючи віри в їх успішність, зглядно не хочаючи наразитися на викинення Адлером (В. Адлер – керівник СДРПА. – О. Х.) за двері" [2, с. 34].

УСДП підтримувала зв'язок зі східноукраїнською УСДРП, яка у Росії була заборонена. На прохання ЦК останньої В. Левинський у 1910 р. видавав у Львові газету "Робітник", що закликала до відновлення в Україні нелегальної соціал-демократичної революційної партії. У 1910–1911 рр. вийшло 12 номерів журналу "Наш голос" – спільного теоретичного органу УСДП і УСДПР [6, с. 55].

"Земля і воля" та інші періодичні видання соціал-демократів у своїх публікаціях головну увагу приділяли соціалістичному рухові, питанням життя українського робітництва, проблемам партійної тактики і організації. Зокрема, у листопаді–грудні 1908 р. в соціалістичній пресі знову обговорювалося питання про українські профспілки [6, с. 55]. Чимало місця займала на її сторінках інформація з парламенту, де обидва послі від УСДП увійшли не до українського, а до загальноавстрійського соціал-демократичного парламентського клубу. Видання УСДП закидали національним фракціям, зокрема й Українському клубові, що вони наражаються на небезпеку розпуску парламенту через дрібні національні чвари, докоряли за готовність йти на компроміс з урядом [1].

У 1907–1913 рр. в УСДП тривав конфлікт між керівництвом партії та значною частиною молодшого покоління соціал-демократів. У центрі розбіжностей було питання про взаємини з польською ППСД. Ми вже відзначали тісний організаційний зв'язок УСДП, передовсім її керівництва, з польською соціал-демократією Галичини. Так, М. Ганкевич був водночас редактором "Glos'u" – органу ППСД – і керівником МК ППСД у Львові; такі лідери УСДП, як С. Вітик, Т. Мелень також працювали у структурах польської соціалістичної партії [6, с. 62]. Між тим націоналістичні прояви у діяльності ППСД сприяли посиленню в молодших членів УСДП прагнення до усамостійнення української соціал-демократії. Погляди опозиції відображались у партійній пресі. Так, Ю. Бачинський (автор "України irredent-u) у своїй статті закликав однопартійців "скинути з себе те знам'я рабства супроти польської партії", вести самостійну політику [6, с. 63]. На конференції УСДП у січні 1911 р. у Львові "молоді" добилися ухвалення резолюції, в якій наголошувалося, що взаємини між польською та українською соціал-демократією є ненормальними, і стверджувалося, що "причини такого стану випливають не тільки з соціал-патріотичної ідеології ППСД, з її історичними пересудами, але і з її стремління бути представницею всего робітничого руху по містах Східної Галичини" [8, 1911: 5 лютого]. У резолюції підкреслювалося, що обов'язком членів УСДП є "в першій мірі віддавати свій час і сили українській партії" [8, 1911: 5 лютого].

Виступивши проти політики ППСД передусім з національних позицій, "молода" течія в УСДП водночас доволі різко відмежувалася й від інших українських партій, оцінюючи їх як "дрібнобуржуазні" і "міщанські". Зокрема, з "класових" міркувань "молода" більшість партії вирішила святкувати 50-річчя з дня смерті Тараса Шевченка самостійно, окремо від інших українських партій. Водночас "старі" були прибічниками участі у загальноукраїнських заходах [11, № 4, с. 197].

На виборах до австрійського парламенту 1911 р. деякі кандидати УСДП балотувалися проти кандидатів УНДП та УРП. Єдиний обраний від соціал-демократів посол С. Вітик увійшов не до Українського клубу, а до німецької соціал-демократичної фракції. З приводу цього "Земля і воля" писала, що "соціал-демократичний посол не сміє вступити до Українського клубу разом з панами та попами" [8, 1911: 14 червня].

Врешті-решт внутрішньопартійні розбіжності, на тлі невдачі на виборах 1911 р., призвели до фактичного розколу партії на її четвертому з'їзді (початок грудня 1911 р.). Група "молодих" розкольників – "сецесіоністів" – почала випуск свого друкованого органу – газети "Вперед", перший номер якої вийшов 17 грудня 1911 р. (за редакцією В. Левинського та П. Буняка). У відозві "сецесіоністів" ("До українських робітників") підкреслювалося, що фракція "молодих" "прагне сперти свою діяльність, з одного боку, на самостійності українського робітничого руху, на повній його автономії, а з другого, на міжнародній солідарності" [6, с. 66].

О. Прилуцький, один з "молодих", писав у "Нашому голосі" з приводу розколу в УСДП: "...Пориваючи раз і назавжди з різними ремінесценціями про польське "першенство" і "зверхність", відкидаючи всякі посягання на свою незалежність та самостійність, УСДП стає тепер правдивою партією українського пролетаріату, виразником і представником цілого українського робітництва" [11, № 9–10].

Отже, фактично з кінця 1911 р. УСДП розкололася на дві частини, кожна з яких виступала від імені усієї партії і видавала свій окремий друкований орган – "Земля і воля" та "Вперед" [6, с. 66]. В основі конфлікту, що розвалював УСДП, лежала, по суті, колізія між об'єктивно національним, українським характером партії та її намаганням зберігати "класову солідарність" з польською соціал-демократичною партією. Однак прояви націоналізму у діяльності ППСД, члени якої значною мірою солідаризувалися з тими національно-державницькими прагненнями поляків, які входили у Східній Галичині у конфлікт з національними інтересами українців, завдали удару по інтернаціоналістських настроях українських соціал-демократів. Якщо українські соціалісти бачили у майбутньому перспективу незалежної української держави, а польські, мріючи про відродження незалежної Польщі, сприймали східногалицькі землі як одвічно польські, уникнути зіткнення на національному ґрунті було непросто. Щоправда, на практиці конфлікти створювалися злободеннішими питаннями про профспілкові каси та іншими проявами національної зневаги з польського боку.

З іншого боку, намагання УСДП бути послідовно "пролетарською", суто робітничою партією привело її до протистояння з іншими українськими партіями Галичини. Це, як зазначалося вище, серед іншого знайшло відображення у позиції УСДП під час виборчих кампаній, в неучасті її депутатів у парламентському Українському клубі, а також у численних критичних звинуваченнях несоціалістичних українських політиків у "буржуазності", захисті ними інтересів української буржуазії, а не широких мас, які лунали зі сторінок соціал-демократичних видань.

Водночас треба відзначити, що обидва угруповання в УСДП у багатьох важливих питаннях суспільно-політичного життя Галичини діяли солідарно як одне з одним, так і з іншими українськими партіями, відстоюючи суто національні, загальноукраїнські вимоги. І ці українські вимоги нерідко збігалися з вимогами польської "лівиці". Так, у лютому 1912 р. українські соціал-демократи обох напрямків брали участь (спільно з ППСД та ЄСДП) у демонстрації перед будинком галицького сейму, вимагаючи скасування куріальної системи на сеймових виборах. У резолюції конференції УСДП ("старі" або "централісти"), вказувалося, що партія вважає таку реформу "за одиноко відповідаючу інтересам широких робітничих мас, як і української нації" [8, 1912]. Представники обох частин партії підписали спільну відозву з УНДП та УРП, яка закликала до створення у Львові українського університету поділом існуючого на український та польський [5, 17 червня].

Початок восени 1912 р. першої Балканської війни створив реальну загрозу виникнення збройного конфлікту між Австрією та Росією, чії імперські інтереси саме на Балканах зіткнулися особливо гостро. Українські партії Галичини, зокрема й соціал-демократи, постали перед необхідністю визначити свої позиції на випадок австро-російської війни.

Більшість УСДП, що вважала Росію "державою мордів і насильств над народами", щодо можливої війни зайняла фактично проавстрійську позицію – по-перше, із остраху перед російським імперіалізмом і, по-друге, сподіваючись, що поразка Росії викличе у ній революцію, яка розвалить могутню імперію. У спільній відозві УСДП ("автономістів") та УСДРП до Базельського надзвичайного конгресу II Інтернаціоналу, після

засудження війни загалом, зазначалося, що "в разі збройного конфлікту між Австрією та Росією нашим першим завданням буде боротися проти нашого одвічного ворога – російського царату" [4].

Позиція соціал-демократів – "централістів" виявилася ще більш проавстрійською. Послідовно проти війни, без будь-яких наголосів на необхідності передовсім поразки Росії, виступили українські соціал-демократи Буковини. Зокрема, чернівецька "Борба" у зверненні "До українського робучого люду Галичини і Буковини" підкреслювала, що пропаганда війни як засобу добитися незалежності України – "авантюристичний шлях", що може призвести не до національного звільнення українців, а до посилення європейської реакції [1, 14 грудня]. Це, однак, була позиція меншості УСДП. Представники партії проголосували за підготований спеціальною міжпартійною нарадою галицьких українців (7 грудня 1912 р.) комунікат, в якому декларувалося, що "...з огляду на добро і будучину української нації по обох боках кордону на випадок війни між Австрією та Росією, все українське громадянство однозгідно і рішуче стане на боці Австрії і проти Російської імперії як найбільшого ворога України" [10, с. 555–556].

Незадовго перед початком Першої світової війни УСДП вдалося подолати розкол. Варто зазначити, що одним з наслідків розколу був занепад соціал-демократичної преси. У вересні 1912 р. припинився вихід "Землі і волі", а з другої половини 1913 р. – і газети "Вперед" [7, с. 28]. Після цього на партійній конференції у листопаді 1913 р. чернівецьку "Борбу" було визнано органом усієї партії [6, с. 68]. У Галичині ж єдиним соціал-демократичним виданням залишилася культурно-просвітня газета "Добра новина" (1913–1914 рр.), яку випускав робітник-соціаліст П. Буняк. На п'ятому з'їзді УСДП (1–2 березня 1914 р.), що мав об'єднавчий характер, було вирішено видавати новий єдиний центральний орган партії – газету "Праця". Газета виходила з квітня 1914 р. до закриття її російськими окупаційними властями у вересні 1914 р. [7, с. 28].

Розвиток соціал-демократичного руху в Галичині був зумовлений об'єктивними соціально-економічними та політичними причинами і впродовж усього досліджуваного періоду перебував під ідейним впливом європейського соціал-демократизму. Протягом другої половини XIX – на початку XX ст. в Галичині помітно зросла роль міст як осередків промисловості, торгівлі, культури. До активного соціального і політичного життя долучилися широкі верстви галицького суспільства. У головних осередках промисловості вже до кінця XIX ст. сформувалися значні загони промислового робітництва як найчутливішого елемента до соціальної політики в державі. Ідейні концепції галицької соціал-демократії ґрунтувалися на власній соціально-економічній базі й розвивалися у зв'язку з притаманними їй внутрішніми закономірностями. Вони збігалися із загальними тенденціями розвитку соціал-демократичних ідей в усьому світі. В лоні українського соціал-демократизму майже від самого початку його організаційного оформлення було сформульовано лозунг державної самостійності України. У повсякденній практичній діяльності увага українських соціал-демократів була зосереджена на організації страйкової боротьби робітників і селян за поліпшення умов і оплати праці, за їхнє прилучення до масових акцій робітничої і селянської солідарності, до участі у вічах і демонстраціях, у виборчих кампаніях, у житті професійних спілок.

1. Борба: 1912 р. 2. Босак О. 3 історії розвитку соціал-демократичної періодики // Українська періодика: історія і сучасність: Тези науково-теоретичної конференції 9-10 грудня 1993 р. – Львів, 1993. – С. 34–38. 3. Воля (м. Львів): 1900-1903. 4. Вперед: 1913 р. 5. Діло: 1912 р. 6. Жерноклеєв О. Українська соціал-демократична партія (1899–1918). – Івано-Франківськ: 1997. – 104 с. 7. Жерноклеєв О. Українська соціал-демократична преса в Галичині на початку XX ст. (1900–1914 рр.) // Доповіді і повідомлення II Всеукраїнської науково-теоретичної конференції "Українська періодика: історія і сучасність". – Львів – Житомир, 1994. – С. 27–29. 8. Земля і воля. 9. Левинський В. Нарис розвитку українського робітничого руху в Галичині. – Х.; К.: Держвидав України, 1930. – 91 с. 10. Літературно-науковий вісник: 1913: т. 62. – кн. 6. 11. Наш голос: 1911 р. 12. Романюк М. Українська преса Північної Буковини як джерело вивчення суспільно-політичного життя краю (1870–1940 рр.) – Львів: Фенікс, 2000. – 588 с.